

**KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE İŞLETMELERİN FİNANSAL
KARARLARINI ETKİLEYEN TEMEL DİNAMİKLERE TOTALİTER
BİR YAKLAŞIM**

Aydın KAYABAŞI¹
Erhan DEMİRELİ²
Murat YILDIRIM³

ÖZET

İşletmeler açık sistem olmaları nedeniyle sürekli çevreleri ile etkileşim halindedirler. Çevresel koşullar ise sürekli ve hızlı bir şekilde değişim göstermektedir. Bu değişime paralel olarak, işletmeler de reaksiyon sergilemektedirler. Küresel rekabete ayak uydurulması, işletmenin sürekliliğinin sağlanabilmesi, örgütsel ve toplumsal amaçlara ulaşılması muhasebe ve finansman işlevinin önemini her geçen gün daha da artırmaktadır. Günümüzde bilgi ve üretim teknolojilerinde yaşanan hızlı değişim, küreselleşme, ekonomi, yasalar, ekoloji, kültür, eğitim olguları muhasebe ve finansman ile etkileşim içinde olan temel dinamiklerdir. Bu çalışmada muhasebe-finance işlevinin, günümüzde yaşanan hızlı değişim sürecinde etkilendiği temel dinamikleri ve bu dinamiklerin birbirleri ile olan etkileşimlerini ele alarak değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışmanın amacı, küreselleşme sürecinde işletmelerin finansal kararlarına etki eden temel dinamikleri bütüncül bir yaklaşımla değerlendirmek ve bu dinamiklerin muhasebe finansman işlevine katkılarını saptamaktır.

Anahtar Kelimeler: *Finansal kararlar, muhasebe, finansman, teknoloji, küreselleşme, ekonomi, yasalar, ekoloji, kültür, eğitim*

¹ Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü,
Muhasebe – Finansman ABD. Araştırma Görevlisi

e – mail: aydin.kayabasi@deu.edu.tr

² Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü,
Muhasebe – Finansman ABD. Araştırma Görevlisi

e – mail: erhan.demireli@deu.edu.tr

³ Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü,
Muhasebe – Finansman ABD. Araştırma Görevlisi

e – mail: murat.yildirim@deu.edu.tr

ABSTRACT

Firms as an open system always have an interaction with the environment. Environmental conditions are changing continuously and rapidly. In the line of these developments, firms give reactions. To keep in step with the global competition, sustain the firms' life, reach the organizational and social goals increase the importance of functions of finance and accounting with each passing day. Today, rapid changes that can be seen in information and manufacturing technologies, the cases of globalization, economics, laws, ecology, culture, education etc. have all an interaction with the functions of finance and accounting as basic dynamics. In this study, the basic dynamics that effects the functions of finance and accounting in today's changing environment and the interaction of these dynamics with one to another are studied. The aim of this study, to evaluate the basic dynamics that effect the firms' financial decisions in globalization process with an totalitarian approach and to establish the contribution of these dynamics on the functions of finance and accounting.

Key words: *Financial decisions, accounting, finance, technology, globalization, economics, laws, ecology, culture, education*

I. GİRİŞ

Muhasebe ve finansman işletmelerin optimizasyon problemlerini çözümleyen ve işletme hakkında karar verme durumunda olan taraflara finansal bilgi sağlayan önemli birer sistematik süreçtir. İşletme çevresinde yaşanan hızlı değişim, ihtiyaç duyulan bilgi gereksinimlerini farklılaştırmakta, bunun sonucunda da muhasebe ve finansman bilgisinin niteliği, kuramları ve uygulamaları değişmektedir. İşletmelerin rekabet güçlerini arttırmaları; piyasa koşullarında faaliyetlerini etkin, verimli ve etkili kılabilmelerine bağlıdır. Çalışmada muhasebe ve finansman süreçleri ile sürekli olarak etkileşim içerisinde bulunan bilgi teknolojileri, üretim teknolojileri, ekonomi, kültür, eğitim ve yönetim teorilerine bu alanlarda yaşanan gelişmelerle birlikte yer verilmiştir.

II. MUHASEBE VE FİNANSMAN İŞLEVLERİNİN İŞLETME VE TOPLUM AÇISINDAN ÖNEMİ

Muhasebe ve finansman işlevi, işletmeler ve işletme ile ilgili karar alıcı durumunda olan taraflar açısından çok önemli bir konumundadır. Aslında bu

işlev, bir işletme hakkında karar verme durumunda olan tarafların alacakları kararlara destek nitelikteki bilgileri ölçen, değerleyen ve raporlayan yönetim bilgi sisteminin alt sistemi olan bir bilgi sistemidir.⁴ Söz konusu bilgi sistemi, yapılan analiz ve değerlendirmelerin sonucunda; işletme bünyesinde sorunlu alanların belirlenmesine, bu sorunlu alanların çözümlenmesine ve uygun politikalar geliştirilmesine yardımcı olmaktadır. Muhasebe ve finansman işlevi bilgiyi kullananlar açısından iki yönlü önem arz etmektedir. İşletme içi bilgi kullanıcılar veya yöneticiler, işletme faaliyetlerinin yerine getirilmesi için alınan kararlar sonucunda, varlıklar ve kaynaklar üzerinde yaşanan değişmelerin ve ulaşılan finansal sonuçların ölçülmesi ve değerlendirilmesinde, ölçüleni, önceden planlanan ile karşılaştırılarak ortaya çıkan sapmanın nedenlerini belirler ve geri besleme sağlarlar. Bu sonuç ise gelecekteki planlamalara temel teşkil etmektedir.⁵ İşletme dışı bilgi kullanıcılar, devlet, müşteriler, satıcılar, kreditorler hissedarlardan oluşmaktadır. Muhasebe tarafından finansal analiz teknikleri yardımıyla üretilen bilgiler, ilgili kullanıcılara işletme ile ilgili olarak alacakları kararlarda kullanmaları için iletilmektedir.

III. İŞLETMELERİN MUHASEBE VE FİNANSMAN BİLGİSİNE OLAN İHTİYACI

İşletmeler, günümüzde sermaye piyasalarının hızla gelişmesi, uluslararası kurumsal yatırımcıların artması, rekabetin yoğunlaşması sonucu kar marjlarının daralması⁶ gibi nedenlerle değişime ayak uydurmak ve ayakta kalabilmek amacıyla süreç ve yapılarında değişiklikler yapmak zorunda kalmışlardır. İşletmelerin organizasyon ve yönetim yapıları, faaliyetleri ve geliştirdikleri ürünler, diğer işletme ve kurumlarla olan ilişkileri bu değişim sürecinden etkilenmiştir. Müşteri odaklı yaklaşımın benimsenmesi ve bu yönlü kararlar alınması, verimlilik, etkinlik, hız, güvenilirlik, ar-ge ve teknolojik yenilikler gibi alanlarda rekabet avantajı yaratacak niteliklere sahip olan süreç ve faaliyetlere ağırlık verilmesi de bu koşullarda ayrı bir gereksinimi oluşturmaktadır⁷. İşletme yönetiminin aldığı kararlara ve bu kararların uygulamalarına bağlı olarak işletmelerin sahip oldukları varlıklarda ve bunların kaynağı olan sermaye ve borçlarda değişimler oluşmaktadır. Finansal yapıdaki söz konusu değişmelerin ve faaliyetlerin sonucunun sürekli olarak izlenmesi, değişimlerin belirlenmesi ve yeni oluşacak durumlara uygun yeni kararların

⁴ ERGİN Hüseyin, **Muhasebeye Giriş**, 8.Baskı, Kütahya, 2002, s.12

⁵ CEMALCILAR Özgül, ÖNCE Saime, **Muhasebenin Kuramsal Yapısı**, Anadolu Üniversitesi Yayın No: 1093, İİBF Yayın No: 150, Eskişehir, 1999, s.8.

⁶ ŞAMİLOĞLU Famil, "Performans Ölçmede Ekonomik Katma Değer ve Piyasa Katma Değeri Literatür İncelemesi", **Journal of Faculty of Business**, Vol:4, No:2, 2003, s.80.

⁷ GÜRDAL Kadir, "Yeni Ekonomi Kavramı ve Yeni Muhasebe Anlayışı", **Muhasebe ve Denetime Bakış**, Yıl:4, Sayı:13, 2004, s.92.

alınıp uygulanması, gelecekle ilgili planlamaların rasyonel olarak yapılması ve optimal stratejiler ile politikaların belirlenmesi gerekmektedir. İşletme üst yönetiminde alınacak kararların rasyonel nitelikte olması doğru, zamanlı, güvenilir, anlamlı ve maliyetli bilgilerin üretilmesine bağlı olmaktadır. İşletme üst yönetimi, varlıkların amaçlar doğrultusunda kullanılması ve korunması sorumluluğunu, nakit akımı, alacaklar, stoklar, duran varlıklar gibi işletme varlıkları ve bunların finansmanında kullanılan özsermaye ve borçlarla ilgili bilgilerin verilmesi ve buna yönelik faaliyetlerin belirlenmesiyle gerçekleştirebilir⁸.

IV. MUHASEBE VE FİNANSMAN İŞLEVİNİ ETKİLEYEN TEMEL DİNAMİKLER

Günümüz iş dünyasında yaşanan gelişmeler, bu gelişmelere uyumun sağlanması ve işletmenin rekabetçi yeteneklerini geliştirmesi; muhasebe ve finansman işlevini de etkileyerek alınacak kararlardaki rasyonelliği artırma doğrultusunda daha fazla önem kazanmıştır. İşletmeyi dolayısıyla da muhasebe ve finansman işlevini etkileyen temel dinamikler aşağıda dokuz başlık altında açıklanmıştır.

A. TEKNOLOJİ

Teknoloji, ekonomik değer yaratılmasında yardımcı olan her türlü fikirler kümesi olarak ifade edilmektedir. Söz konusu fikirler içerisine, tüm mal ve hizmetlerin tasarımı ve geliştirilmesinde kullanılan ürün ve süreçler ile bütün bunların yerine getirildiği yönetsel yapılanmalar girmektedir. Yapılan çalışmaların çoğu, gelişmekte olan ülkelerin uluslararası rekabet gücünü elde edebilmeleri ve sürdürebilmeleri için teknolojik yeteneklere sahip olmaları ve bu yeteneklerini geliştirmeleri gerektiğini ortaya koymuştur⁹. Aşağıda teknoloji faktörü bilgi teknolojileri ve üretim teknolojileri olarak iki başlık altında değerlendirilecektir.

1. BİLGİ TEKNOLOJİLERİ

Günümüzde, bilgi teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişme tüm dünyada önemli değişikliklere neden olmaktadır. Dünya üzerinde etkisi gün geçtikçe daha yoğun olarak hissedilen globalleşme olgusunun ortaya çıkışı bilgi

⁸ KAYA Ergün, **Hava Alanlarında Fiyatlandırma Açısından Muhasebe Bilgi Sistemi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları No:1204, İİBF Yayın No: 10, Eskişehir, 2000, s.68.

⁹ KARAGÖZ Murat, “İmalat Sanayinde Teknolojik Öğrenme”, Gazi Üniv. İİBF Dergisi, 6/3, 2004, s.99.

teknolojilerindeki ilerlemeler kolaylaştırmıştır¹⁰. Ayrıca, sermayenin küreselleşmesi ve küreselleşme olgusu bilgi teknolojilerinin kullanımını zorunlu kılmaktadır. Sürekli değişim içinde olan pazar şartlarına uyum sağlayabilmek için en kritik kontrol araçlarından birisi de işletmelerin muhasebe ve finansal bilgi sistemleridir¹¹. İşletmelerde her yönetim düzeyindeki yöneticilerin etkili kararlar alabilmeleri ve başarılı olabilmeleri, doğru bilgiyi, doğru yerde ve tam zamanında elde edebilmelerine bağlıdır. Bilgi teknolojileri destekli bir muhasebe ve finansal bilgi sistemi, yönetimin varlıklar üzerindeki yönetim sorumluluğunu yerine getirmede, işletme faaliyetlerinin kontrolünü mümkün kılmada, geleceğe yönelik işletme faaliyetlerini planlamada, gerekli bilgileri sağlayan bir sistemdir¹².

Bilgi teknolojisinden muhasebe ve finansman alanlarında yararlanma olanakları arttıkça, muhasebe ve finansmanın işletmelerin yönetimine yönelik işlevi ve önemi de artmaktadır. Bilgi teknolojileri, muhasebe ve finansal işlemlerin hızla yapılmasını, çeşitli mali raporların kolaylıkla elde edilmesini sağlamaktadır. Bu raporlardan bir bölümü işletmenin yönetimi ile ilgili iken, bir bölümü ise, devlete yapılacak bildirimlere yöneliktir¹³. Ayrıca bilgi teknolojileri aracılığı ile üretilen ve iletilen bu bilgiler insanlığın ortak malı haline gelmiştir. Bu noktada temel sorun, üretilen ve iletilen bu bilgilerin birey, işletme ve devlet açısından etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasıdır. Ayrıca, bilgi teknolojilerinde yaşanan söz konusu ilerlemeler ile üretilen bilgilerin maliyetleri de eskiye oranla önemli ölçüde azalmış ve işletmelerin rekabetçi yetenekleri gelişmiştir¹⁴. İşletmelerin muhasebe ve finansman işlevi, finansal nitelikteki faaliyetlere ilişkin bilgileri ölçme, değerlendirme, raporlama ve iletme işlevlerini hızlı, güvenilir, verimli ve zamanlı olarak bilgi teknolojilerinden de yararlanarak yerine getirmektedir. Veri işleme (data processing), veriyi bilgiye

¹⁰ SARITAŞ Hakan, AYGÖREN Hakan, “Bilgi Teknolojilerine Yatırım Yapan İşletmeler İçin Risk Sermayesi Yatırım Ortaklıkları Uygun Finansman Aracı mıdır?”, **Bilgi Teknolojileri Kongresi Bildiri Özetleri**, Denizli, Mayıs 2002, s.123

¹¹“Değişen Ekonomik Trend ve KOBİ Faaliyetlerinde Değişim İhtiyacı”, <http://www.microsoft.com/turkiye/girisimci/teknoloji/Ibs.htm> 06/06/2002

¹² BÖLÜKOĞLU İlhan, BİRGİLİ Erhan, “Finansal Bilgi Sisteminin Modern İşletme Yönetimindeki Rolü ve Önemi”, **D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi**, C.7, S.1, İzmir, 1992, s.65.

¹³ AYBOĞA Hanifi, “Bilgisayarla Yapılan Muhasebe Defter Kayıtlarının Türk Muhasebe Hukuku’nda Kanıt Niteliği”, **Bilgi Teknolojileri Kongresi Bildiri Özetleri**, Denizli, Mayıs 2002, s.18.

¹⁴ SEVİM Şerafettin, **Muhasebe Bilgi Sistemi ve Muhasebe Bilgi Sisteminde Bilgi Teknolojilerinin Kullanım Düzeyine Yönelik Bir Saha Çalışması**, Kütahya, 2001, s.36.

dönüştürme süreci veya veriyi kullanılabilir ve anlamlı kılan her türlü eylem olarak tanımlanabilir¹⁵.

2. ÜRETİM TEKNOLOJİLERİ

Global faaliyetlerin hız kazandığı ve arttığı günümüzde, rekabet koşulları işletmeler için giderek ağırlaşmaktadır. İşletmeler yoğun rekabet ortamında varlıklarını sürdürebilmeleri için kaynaklarını en optimal biçimde kullanarak belirlenmiş bir kalite düzeyi ile maliyetlerini minimize etmelidirler. Maliyet unsuru, rakipler karşısında önemli bir rekabet aracıdır¹⁶. Üretim teknolojilerindeki gelişme, üretim kalitesiyle birlikte, üretim maliyetlerinde azalmaya neden olarak, işletmelere yüksek rekabet avantajı kazandırmaktadır¹⁷.

Günümüz küresel rekabet ortamı, üretim teknolojilerinde değişiklik yapılmasını zorunlu hale getirmiştir¹⁸. Üretim teknolojisindeki hızlı ve yenilikçi değişim, üretim anlayışında da değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Üretim teknolojisindeki bu değişim sadece üretim ile sınırlı kalmayıp kendini işletmenin diğer alanlarında da hissettirmiştir. Bu değişiklikten en çok etkilenen maliyet muhasebesi sistemleri olmuştur. Üretimde gerçekleştirilen faaliyetlerin raporlanması maliyet muhasebesi sistemlerinin amaçları arasında yer almaktadır. Maliyet muhasebesi sistemlerinin bu değişikliklere cevap verecek şekilde yeniden yapılandırılması gerekir. Klasik olarak, miktar yönünden çok fazla ürün üreten ölçek ekonomilerini ve bunların sonuçlarını kullanmak, günümüz koşullarında geçerliliğini yitirmiştir. Günümüzde üretim ortamının yapılandırılmasında bazı faktörler etkin olarak rol oynamaktadır. Bunlar;

- Global rekabet,
- Rekabetçi strateji,
- Zaman tabanlı rekabet,
- Ürün ömürlerinin kısılması,
- Tedarikçi yönetimi,
- Toplam kalite yönetimi,
- Kalite maliyeti,
- Tam zamanında anlayışı,

¹⁵ ERDOĞAN Melih, ERDOĞAN Nürten, “**Muhasebede Bilgisayar Kullanımı**”, Eskişehir, 1992 , s.63.

¹⁶ GÖKŞEN Yılmaz, “Hücreli Üretim Sisteminde Makine ve Parçaların Gruplandırılmasında Tamsayı Bir Yaklaşım”, **3.Verimlilik Kongresi Bildiriler Dergisi**, MPM Yayını. No: 599, Ankara, 1997, s.371

¹⁷ ÜZÜN Cengiz, **Stratejik Yönetim ve Halkla İlişkiler**, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir 2000, s.35.

¹⁸ KARCIOĞLU Reşat, **Stratejik Maliyet Yönetimi, Maliyet ve Yönetim Muhasebesinde Yeni Yaklaşımlar**, Aktif Yayınevi, Erzurum, 2000, s.125.

- Eş anlı tasarım,
- İleri üretim teknolojileri,
- Esnek üretim vb. olarak sıralanabilir.

Bu faktörler, günümüz rekabet koşullarında rekabetten kaçınmak için değil, rekabete karşı koymak için işletmelerin üstünlüklerini yansıtan birer belirleyici haline gelmiştir. Maliyet, kalite, verimlilik, hız ve güvenilirlik rekabet sürecinde önde olmak için işletmelerin avantajları yanında dezavantajları olarak da ön plana çıkmıştır. Maliyet, sadece üretilen ürünlerin rakamsal ifadesi olarak ele alınmamalıdır. Maliyet muhasebesi sistemleri, maliyet hesaplamak amacı dışına çıkarak maliyet yönetimi sisteminin gereklerine cevap verecek şekilde sistemlerini yeniden ele alarak yapılandırmalıdır. Maliyet sistemlerinin yeniden yapılandırılmasında aşağıdaki belirleyicileri göz önüne alarak hareket etmek gerekmektedir¹⁹. Bunlar;

- Maliyet kavramının stratejik olarak ele alınması,
- Maliyeti oluşturan unsurların yeniden incelenmesi,
- Değişen üretim teknolojilerine uyum,
- Stok politikalarında değişim,
- Süreç değer analizi ile faaliyetlerin analizi,
- Performans değerlemede finansal olmayan göstergelerin de ele alınması,
- Kontrol ve raporlama fonksiyonlarının yeniden yapılandırılmasıdır.

Otomasyon ve bilgisayarların iş yaşamında öneminin artması ile etkinlik ve verimlilik artmakta buna bağlı olarak da maliyetler düşmektedir. Ancak, teknoloji yenileme faaliyetlerinde ciddi bir finansman problemi ortaya çıktığı görülmektedir²⁰. Sanayi alanındaki yapısal değişimlere ayak uydurabilmek amacıyla yapılabilecek, büyüme ve yenileme yatırımlarına ilişkin alınacak kararlarda ve ihtiyaç duyulacak olan makine ve teçhizatın temininde ve verimliliğinin artırılmasında muhasebe ve finansman bilgileri hem finansal açıdan hem de bilgi üretme açısından çok önemli bir kaynak haline almıştır²¹. Yeni üretim ortamlarının yoğun teknoloji ile bütünleşmesi ve entegre teknolojilerin ortaya çıkması sonucu, teknoloji maliyetlerinin ürün maliyetleri içerisindeki payının önemli derecede artmış olması konunun teknoloji

¹⁹ <http://www.isguc.org/sait1.htm> (Erişim: 02/10/2002)

²⁰ ŞAMİLOĞLU Famil, UYGUN Mutlu, “KOBİ’lerde Teknoloji Finansmanı ve Risk Sermayesi ve Üzerine Konya İline Bir Aratırma”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, s.15, İstanbul 2002, s.72.

²¹ KABAKÇI Ali, TÜZÜN Ali Hikmet, “Finansal Kiralamanın Muhasebe ve Vergi Mevzuatı Yönünden Değerlendirilmesi”, **D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi**, C.7,S.2,İzmir, 1992, s.256.

muhasebesi adı altında incelenmesine neden olmaktadır. Teknoloji muhasebesi kapsamında ele alınması gereken konular dikkate alındığında yapılacak sıralama;

- İleri üretim ve bilgi teknolojilerine yapılan yatırımların muhasebeleştirilmesi,
- Aktifleştirilen ileri üretim teknolojisi unsurlarının amortismanı,
- Amortisman maliyetlerinin ürün maliyeti ile ilişkilendirilmesi şeklindedir²².

B. YASALAR

İşletme faaliyetlerine doğrudan etkide bulunan makro faktörlerden bir tanesi de faaliyet gösterilen ülkedeki yasalardır. Yasalar, işletmelerin ticari faaliyetlerinin belirli bir disiplin altına alınması, ortakların, alıcıların, satıcıların ve diğer işletme ile ilgili tarafların başka bir ifade ile üçüncü kişilerin haklarının korunması açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, ticari anlaşmazlıkların çözümü, vergi matrahlarının saptanması amacı ile tutulacak defterlerin, kullanılacak yasal belgelerin ve faaliyetler sonucunda düzenlenecek mali raporların ve ilgili bildirimlerin hatta bazı işlemlerin nasıl izleneceğini, bazı kalemlerin mali raporlarda nasıl gösterilip izleneceğini ve yer alacağını muhasebe ve finansmana ilişkin mevcut yasalar sınırlandırmaktadır. İşletmeler istemeseler bile belirlenmiş yasalar çerçevesinde muhasebe ve finansman uygulamalarını yürütmek zorundadırlar²³.

Günümüzde kişi ve kurumların hak ve sorumluluklarının belirlenmesi, haklarının korunması, yasalara aykırı tutum ve davranışların belirlenmesi, uluslararası meslek örgütlerine ve standartlara uyum sağlanması açısından önemli bir faktördür.

C. EKONOMİ

İşletmeler, bir alt sistemi olarak ait oldukları ekonomik sistemdeki herhangi bir istikrarsızlık ve belirsizlik durumundan olumsuz yönde etkilenirler. İşletmelerin ekonomik çevresini, faaliyet sürdürdükleri alandaki doğal kaynakların durumu, bu kaynaklardan yararlanma düzeyi, ekonomik konjonktürün genel yapısı, çalışılan sektörün durumu, rekabet özellikleri gibi

²² KARAKAYA Mevlüt, “Yeni Üretim Ortamlarında Ürün Maliyet Unsurlarının Bileşimi ve Teknoloji Muhasebesi”, **Muhasebe ve Bilim Dünyası Dergisi**, C.1, S.2, Ankara, 1999, s.73.

²³ KÜÇÜKSAVAŞ Nihat, **Genel Muhasebe**, 6.Baskı, Beta, İstanbul,1997, s.7.

faktörler oluşturmaktadır²⁴. Ayrıca, dünya ekonomisi üzerinde sermayenin sınır tanımaması, uluslararası boyutta yaşanan en küçük bir istikrarsızlığın dahi tüm dünyada hissedilmesi başka bir ifade ile küresel krizlerin yaşanması finansal nitelikli bilgilerin önemini arttırmıştır.

İşletmelerin ekonomik faaliyetlerinde verimliliği yakalayabilmeleri başka bir ifade ile az kaynakla yüksek değer yaratabilmeleri gerekmektedir. Ekonomik sistemde oluşan değişmelerin işletmelerin faaliyetlerinde olumsuz etkiler oluşturmaması yada bu etkilerin en aza indirilebilmesi için, muhasebe ve finansman faaliyetlerinin ekonomik sistemdeki değişmelere paralel olarak organize edilmesi gerekmektedir. Örneğin, enflasyonist ortamlarda işletme varlıklarının gerçek değerlerinin mali tablolarda yansıtılabilmesi için, işletmelerin enflasyon muhasebesi ve uygulamalarını yapabilecekleri bir sistemi kurmaları gerekmektedir.

D. KÜRESELLEŞME

Küreselleşme, genellikle siyasi olarak belirlenmiş, ulusal ve bölgesel sınırları aşan, ekonomik faaliyetlerin artması olarak tanımlanmış ve sermayenin yatırım ve ticaret, insanların ise göç yoluyla sınırları aşması sonucunda olduğu belirtilmiştir²⁵. Küreselleşme sonucu sınırların ortadan kalkması, küresel pazarların ortaya çıkması, yüksek kalitede mamulün yüksek performans ve müşteri memnuniyeti için daha az maliyetle hızla müşteriye ulaştırılmasına neden olmuştur²⁶. Günümüzde ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki hızlı değişim ve ilerleme ulusal sınırların ortadan kalkmasına sebep olmuştur. Bu durumdan işletmeler ve iş dünyası önemli derecede etkilenmiş ve faaliyetlerinde küresel normlara ağırlık vermeye başlamışlardır. İşletmelerin uluslararası muhasebe ve finansman ile ilişkisi genellikle ithalat ve ihracat faaliyeti ile başlamıştır.

Muhasebe ve finansman faaliyetlerinde değişikliğe neden olan uluslararası nedenler aşağıda sıralanmaktadır. Bunlar;

- Artan ekonomik ve politik bağımlılıklar,
- Direkt dış yatırımlarda yeni gelişmeler,
- Çokuluslu şirket stratejilerinde değişmeler,

²⁴ TUTAR Hasan, **Kriz ve Stres Ortamında Yönetim**, Hayat Yayınları, İstanbul, 2001, s.26.

²⁵ MASCA Mahmut, “Küreselleşmenin Ekonomik Yönden Analizi”, **Yönetim ve Ekonomi**, Sayı:4, Manisa, 1998, s. 347.

²⁶ TÜRK Zeynep, ÖZULUCAN Abitter, “Tam Zamanında Üretim Ortamında Yönetim Muhasebesinin Değişmesi Gereği”, <http://iktisat.uludag.edu.tr/dergi/11/04-zeynep/04-zeynep.htm03/10/2002>

- Yeni teknolojinin etkisi,
- Uluslararası finansal piyasalardaki hızlı büyüme,
- Ticari ve mali hizmetlerin büyümesi,
- Uluslararası mevzuat hazırlayan kuruluşların faaliyetleri,

Çok uluslu işletmelerin faaliyet alanlarının genişlemesi etkin muhasebe ve finansman sisteminin coğrafi alanını da genişletmektedir. Dünyadaki teknolojik gelişmenin çok hızlı olması, iletişim ve ulaşım olanaklarının artış göstermesi, enflasyon, stagflasyon, sermaye piyasalarının gelişmesi ve küresel bir boyut kazanması muhasebe ve finansman faaliyetlerinin yeniden şekillendirilmesine neden olmaktadır²⁷.

E. EKOLOJİ

Sanayileşmenin artması sonucu çevreye daha fazla zarar verilmesi insanları ve kurumları bu zararın etkilerini azaltma ve önlemeye yönelik faaliyetler gerçekleştirmeleri konusunda zorlamaktadır. Birçok bilim dalı ise, çevreye verilen zararları tanımlamaya ve gözler önüne sermeye çalışırken muhasebe, “sosyal sorumluluk” kavramı gereği işletmelerin çevreye verdikleri zararları kamuoyuna bildirmek amacı ile çevreye yönelik çalışmalar yapmaya başlamıştır. Bu gelişmeler doğrultusunda söz konusu sorun çevre muhasebesi kavramı altında incelenmeye başlamıştır. Çevre muhasebesine ilişkin tam bir tanımlama yapılamamıştır, ancak, çevre muhasebesinin çeşitli amaçları aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır. Bunlar;

- Geleneksel muhasebe uygulamalarının olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılabilmesinin araştırılması,
- Geleneksel muhasebe sistemi bünyesinde, çevresel maliyetleri ve gelirleri ayrı olarak tanımlamak,
- İşletmenin iç ve dış çıkar grupları için, performans ölçüm raporlarını yenilemek, geliştirmek
- Yönetim kararlarından çok çevresel yararlılık elde edebilmek için yeni finansal muhasebe veya finansal olmayan muhasebe, bilgi ve kontrol sistemleri geliştirmek şeklinde açıklanmaktadır²⁸.

Çevre muhasebesine ilişkin bir tanımlama; çevresel kaynakların kullanımı ve bu kaynakların kullanımı sonunda doğacak etkilerin muhasebesi

²⁷ YILMAZ Hüseyin, “Globalleşmenin Getirdiği Uluslar arası Muhasebe Sorunları ve Uluslar arası Muhasebede Yeni Boyutlar”, **Yönetim ve Ekonomi**, Sayı:4, Manisa, 1998, s.453,455.

²⁸ ÖZKOL A.Erdal, “Çevre Muhasebesi”, D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi, c.13, s.1, İzmir, 1998, s.15,21,23.

olarak genel bir ifade ile yapılabilir. Daha kapsamlı bir tanımlama ise; çevre ile ilgili kaynakların oluşumu ve bu kaynakların kullanılma biçimi, bu kaynaklarda meydana gelen artış veya azalışlarla örgütlerin çevresel açıdan durumuyla ilgili bilgileri üreten ve bunları ilgili kişi ve kuruluşlara ileten bir bilgi sistemi şeklinde yapılabilmektedir²⁹.

F. YÖNETİM TEORİLERİ

Günümüzde modern yönetim teorisi, işletmeleri sistem ve durumsallık yaklaşımı ile ele almakta ve işletmelerin sürekli olarak çevresi ile etkileşim içinde bulunarak ve çevresel faktörlerden etkilenerek davranışlarını şekillendirdiğini açıklamaktadır. Modern yönetim teorisine gelinceye kadar, yönetim teorilerinde meydana gelen değişme ve gelişmelere paralel olarak, işletme faaliyetlerinde de değişmeler yaşanmıştır. Günümüz iş dünyasında hızlı bir değişim yaşanması ve işletme faaliyetlerini sürekli olarak etkilemesi, işletmeleri bu değişim ve gelişmelere uyum sağlama mekanizmalarını geliştirici nitelikte, erken uyarı sistemleri vb. uyum mekanizmaları geliştirmeye yöneltmiştir. Ayrıca, yoğun bir rekabet ortamının bulunması, işletmelerin bu rekabet güçlerini arttırabilmelerine yönelik olarak, kalite, maliyet, hız, verimlilik ve güvenilirlik vb. gibi rasyonelleşme yönünde süre ve faaliyetlerini yönlendirmeleri gerekmektedir. İşletmede rekabet gücü yaratacak rasyonelleşme faaliyetlerinin temel taşı ise bilgi oluşturmaktadır. İşletme içerisinde yapılan faaliyetlerin sayısal olarak ölçülmesi, değerlendirilmesi ve raporlar halinde işletme içi bilgi kullanıcılarına sunulması işlevini yerine getiren muhasebe ve finansman işlevi yönetimle ilişki içerisinde bulunarak geleceğe ilişkin yapılacak faaliyetlere temel teşkil edecek finansal bilgiyi sunmaktadır.

Günümüzde birçok yeni yönetim tekniklerinin işletmelerde uygulanmaya konulduğu görülmektedir. Örnek olarak; Balancedscorecard, Dışkaynak kullanımı (outsourcing), Kıyaslama (benchmarking) Altısigma (six sigma) vb. gibi performans arttırmaya yönelik olan yönetim teknikleri uygulanmaktadır. Yönetim teori ve uygulamaları işletme performansının arttırılarak, yüksek rekabet gücü sağlanmasına yönelik olarak büyük ilerlemeler göstermiştir. Bu teori ve uygulamaların işletme bünyesinde kurulup işletilmeleri ve başarılarının ölçülmesi de finansal başarı ölçümleme yöntemlerine başvurulmasını gerekli kılmaktadır. Yönetim fonksiyonlarına dönük maliyet - bilgi kullanımı yönetim muhasebesinin konusunu oluşturmuştur. Yönetimde dış kontrol zamanla önemini yitirmiş ve self kontrol giderek önem kazanmıştır. Yönetim muhasebesi kendi içinde gelişmeler

²⁹ TANSEL Ayşe Çetin, ÖZCAN Murat, YÜCEL Rahmi, "Çevre Muhasebesine Genel Bir Bakış", SÜ İİBF Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Yıl:4, Sayı:7, Nisan, 2004, s.62,63.

kaydederek işletme, ekonomi, yöneylem, istatistik ve diğer dallarla yönetimin sayısal veri ihtiyacını karşılamaktadır. Bu gelişmeler, işletmelerin yatırımlarının geri dönmesinde katma değer yaratan faaliyetlerle ilgilenmesini sağlamış ve değer tabanlı yönetim kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur³⁰.

Yönetim açısından, muhasebe tarafından belirlenen on önemli aktivite aşağıda sıralanmaktadır. Bunlar;³¹

- Muhasebe sistemleri ve finansal muhasebe,
- Uzun dönemli stratejik planlama,
- Muhasebe ve finansman yönetimi,
- İç bilgi üretme,
- Kısa dönem bütçeleme,
- Finansal ve ekonomik analizler,
- Bilgisayar sistemleri ve üretme,
- Organizasyon performansının değerlendirilmesi,
- Müşteri ve üretim karlılık analizleri,

Muhasebenin işletmeler açısından yaşamsal öneme sahip olması, işletmenin güçlü ve zayıf yönlerinin belirlenmesini sağlayarak stratejik planların hazırlanmasına yardımcı olmakta ve böylece de işletmenin rekabet gücünü artırmaktadır.

G. KÜLTÜR

Kültür, değerler ve normlar toplamından oluşmakta ve bir ülkedeki yaşam tarzını etkilediği gibi, ticari hayatta muhasebe ve finansman uygulamalarına da yön vermektedir. Toplumun tutuculuk, güvensizlik, kadercilik ve gizlilik gibi kültürel özellikleri muhasebe ve finansman uygulamalarını ve niteliğini yakından etkilemektedir. Örnek olarak, toplumun tutuculuk düzeyi, maliyet ve kar tespitinde önemli bir rol üstlenmektedir. Maliyetlerin belirlenmesinde geçmiş maliyetlerin kullanılması, şüpheli alacaklara karşılık ayrılması, yedek akçelerin kullanılması bu yansımalarla birer örnek olarak gösterilebilir. Toplumun gizlilik düzeyi, işletme tarafından sunulan muhasebe ve finansman verilerinin doğrulanması, ilgili yerlere sunulması ve gerekli bilgilerin temin edilmesini güçleştirdiği için denetim fonksiyonu da etkilenmektedir. Denetim sırasında bilgilerin taraflarca incelenmesinin

³⁰ HACİRÜSTEMOĞLU Rüstem, DEMİR Volkan, "Muhasebenin Yönetim Aracı Olarak Kullanımı", **Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi**, C.5. S.17, İstanbul, Ocak-2002, s.15.

³¹ ROMNEY Marshall B. STEINBART Paul John, **Accounting Information Systems**, Eight Edition, Prentice Hall. New Jersey, 2000, p. 5,6.

istenmesi güvensizlik hissi yaratacağından ciddi bir aşağılama sebebi olarak görülmektedir

Kültürü oluşturan diğer bir öge olarak din, kişilerin motive olmasını, değerlerini, normlarını, davranışlarını ve yaşam biçimlerini şekillendirmektedir. Dini doktrinlerden hareketle ülkelerdeki ticari faaliyetler ve muhasebe uygulamaları ve kuramları üzerine genel bir değerlendirme yapıldığında farklı farklı sonuçlarla karşılaşılmaktadır. Örnek olarak, şirketlerin en büyük gider kalemlerinden biri olan finansman giderleri ve faiz gelirleri Orta Doğuda ki islam ülkelerinde faiz sisteminin dine aykırı olması nedeni ile muhasebe uygulaması olarak değerlendirilememektedir.

Ahlaki kurallar ise; muhasebe sürecinin tamamında hata ve yolsuzlukları ortadan kaldırmayı hedefleyen, muhasebe işlemlerinin işletme içi ve işletme dışı karar vericilerle ilgili olmalarından dolayı muhasebe işlerini yerine getiren her kademedeki elemanın uyması gereken vicdani birer sorumluluk kurallarıdır³². Bu kurallar, şirketin kurulması aşamasından, işleyiş ve bildirimlerine kadar her aşamada önem arz etmektedir. Örnek olarak, karın aşırı derecede yüksek gösterilmesi veya düşük gösterilmesi, yatırımcılar, devlet ve toplum açısından büyük olumsuzluklar yaratabilir³³.

H. EĞİTİM

Değişen dünya, toplum yapısı, işletme faaliyetleri ve global ticaret daha derin teknik bilgi ve eğitime sahip, analitik düşünebilen, karmaşık problemlere verimli çözümler üretebilen ve konusunda uzman kişilerin istihdam edilmesini gerekli kılmaktadır³⁴. Dünya standartlarının eğitim için kabul edilmesinin en önemli faydası, eğitim kalitesini arttırmasıdır. Kalite standartları öğrencinin teknik, uygulama ve iletişim kurmaya yönelik yeteneklerini geliştirmeye yardım ederken, yerinde karar verme yeteneğini de geliştirmektedir. Teknik yetenek kazandırılması, bilgisayar ve internet kullanımı, iletişim yeteneği sözlü, yazılı ve duyumsal olarak beşeri ilişkilerin geliştirilmesinde takım ruhunun kazandırılması; karar verme ve analitik yeteneklerle yaratıcılık, bilinçli olma ve olayları bir bütün olarak kavrama şeklinde açıklanmaktadır³⁵.

³² SEVİM Şerafettin, **a.g.e.** s.71.

³³ ILDIR Ali, “Muhasebe Sürecini Etkileyen Faktörler”, <http://iktisat.uludag.edu.tr/dergi/1/ildir/ali.htm> (Erişim:12/11/2002)

³⁴ TEKER Suat, “İşletmecilik Eğitiminde Dünya Standartlarına Ulaşılması”, **6. Ulusal İşletmecilik Kongresi Bildiri Kitabı**, Akdeniz Üniversitesi İİBF, Antalya, 1998, s.13.

³⁵ TEKER, **a.g.e.** s.21

Eğitim ile muhasebe arasındaki etkileşim de farklılıklar arz etmektedir. Sanayileşmemiş ülkelerde faaliyet gösteren uluslararası şirketlerde istihdam edilen yerel yönetici ve finansmanlılar, eğitim eksikliği nedeniyle yetersiz kalacaklar, ana şirket tarafından yönlendirilmelerinde ise çeşitli bilgi kopuklukları meydana gelecektir³⁶. Muhasebe ve finansman eğitimleri, mevcut gelişmeleri izlemek, gelecekteki muhtemel gelişmeleri tahmin etmek, buna göre önlemler almak, yorumlar yapmak ve programlar geliştirmek zorundadırlar. Bunun için temel olarak aşağıdaki üç alanda çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bunlar;

- İlk olarak, muhasebe eğitimlerinin eğitimi ele alınmalı ve sürekli kılınmalıdır,
- İkinci olarak, muhasebe öğrencilerinin, kişilik oluşumunu da göz önünde tutan farklı bir yaklaşım geliştirilmelidir,
- Üçüncü olarak, ders programları ve ölçme değerlendirme teknikleri yeniden düzenlenmelidir³⁷.

I. MESLEK ÖRGÜTLERİ

Muhasebe meslek örgütleri, muhasebe ve finansman işlevini hem teorik hem de uygulama olarak yönlendiren temel faktörler içerisinde önemli bir konumdadır. Mesleğin dünya şartlarına paralel olarak gelişiminin sağlanması, muhasebe ve finansman mesleğini özel, kamu veya serbest çalışarak yerine getiren meslek mensuplarına yardımcı olmak meslek örgütlerinin temel görevlerindedir. Birer kamu kuruluşu olan meslek örgütlerinin temel işlevi, yasalarında yer alan ve meslekleriyle, meslek mensuplarıyla ilgili öngörülen işlevleri yerine getirmektir. Örgütler bu temel görevlerini yerine getirirken, yaşadıkları ülkenin ve dünyanın sorunlarıyla ilgilenmek, bunlara ilişkin görüş ve öneri getirmek gibi görevleri de yerine getirmektedirler. Her iki görevin bazen iç içe yaşanması gerektiği de bir gerçektir³⁸.

V. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Günümüzde bilgi, üretim ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen değişime paralel olarak, muhasebe ve finansman işlevinin işletme içerisinde üstlendiği rolde de büyük değişimler yaşanmış ve bu işlevin önemi daha da

³⁶ ILDIR Ali, “Muhasebe Sürecini Etkileyen Faktörler”, <http://iktisat.uludag.edu.tr/dergi/1/ildir/ali.htm> (Erişim: 12/11/2002)

³⁷ ERDOĞAN Melih, ERDOĞAN Nurten, “İşletmecilik Eğitiminde Dünya Standartlarına Ulaşılması”, **6. Ulusal İşletmecilik Kongresi Bildiri Kitabı**, Akdeniz Üniversitesi İİBF, Antalya, 1998, s.265,266.

³⁸ <http://www.mugla.smmmo.org.tr/yayinlar/66.htm> (Erişim: 10/12/2002)

artmıştır. Muhasebe ve finansman biliminin temel direkleri olan ölçme - değerlendirme, iletme ve dikkati yöneltme işlevleri ile yönetimin almış olduğu ve uyguladığı kararlar sonucunda, varlıklarda meydana gelen değişme ve gelişmeler, önceden planlananlarla kıyaslanarak işletme içerisinde stratejik nitelikte bilgi üretme işlevi yerine getirilmektedir. Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler sonucu, hızlı, maliyetli, doğru ve anlamlı bilgiler üretilmektedir. Ayrıca, üretim teknolojilerinin gelişmesi sonucu hem sanayileşmenin hem de işletmelerin çevreye verdikleri zararların artması ile bu zararların azaltılması ve önlenmesine yönelik olarak faaliyetler geliştirilmiştir. Aynı zamanda işletme içerisinde verimlilik ve kaliteyi tesis edebilmek için gerekli teknolojinin işletmeye çekilmesi ve bunların finansmanında ortaya çıkan sorunlar işletme içerisinde teknoloji muhasebesi adı verilen yeni yaklaşımlar ön plana çıkarmaktadır. Yönetim bilimindeki gelişmelere paralel olarak muhasebe ve finansman işlevi işletme içerisinde stratejik bir nitelik kazanmıştır. Kültürel özelliklerde meydana gelen değişmelerle de sürekli etkileşim halinde olan işletmelerin muhasebe işlevi, sosyal sorumluluk kavramı gereği temel standartlar ve ilkeler ışığında eğitim, din, dil vb. kültürel özellikleri de etkilemiş ve bu özelliklerden etkilenmiştir.

KAYNAKÇA

- Değişen Ekonomik Trend ve KOBİ Faaliyetlerinde Değişim İhtiyacı”, <http://www.microsoft.com/turkiye/girisimci/teknoloji/lbs.htm> (Erişim: 06/06/2002)
- AYBOĞA Hanifi, “Bilgisayarla Yapılan Muhasebe Defter Kayıtlarının Türk Muhasebe Hukuku’nda Kanıt Niteliği”, **Bilgi Teknolojileri Kongresi Bildiri Özetleri**, Denizli, Mayıs 2002.
- BÖLÜKOĞLU İlhan, BİRGİLİ Erhan, “Finansal Bilgi Sisteminin Modern İşletme Yönetimindeki Rolü ve Önemi”, **D.E.Ü.İ.B.F. Dergisi**, C.7, S.1, İzmir, 1992.
- CEMALCILAR Özgül, ÖNCE Saime, **Muhasebenin Kuramsal Yapısı**, Anadolu Üniversitesi Yayın No: 1093, İİBF Yayın No: 150, Eskişehir, 1999.
- ERDOĞAN Melih, ERDOĞAN Nürten, “**Muhasebede Bilgisayar Kullanımı**”, Eskişehir, 1992.

- ERDOĞAN Melih, ERDOĞAN Nurten, “İşletmecilik Eğitiminde Dünya Standartlarına Ulaşılması”, **6. Ulusal İşletmecilik Kongresi Bildiri Kitabı**, Akdeniz Üniversitesi İİBF, Antalya, 1998.
- ERGİN Hüseyin, **Muhasebeye Giriş**, 8.Baskı, Kütahya, 2002.
- GÖKŞEN Yılmaz, “Hücreyel Üretim Sisteminde Makine ve Parçaların Gruplandırılmasında Tamsayı Bir Yaklaşım”, **3.Verimlilik Kongresi Bildiriler Dergisi**, MPM Yayını. No: 599, Ankara, 1997.
- GÜRDAL Kadir, “Yeni Ekonomi Kavramı ve Yeni Muhasebe Anlayışı”, **Muhasebe ve Denetim Bakış**, Yıl:4, Sayı:13, 2004.
- HACİRÜSTEMOĞLU Rüstem, DEMİR Volkan, “Muhasebenin Yönetim Aracı Olarak Kullanımı”, **Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi**, C.5. S.17, İstanbul, Ocak-2002.
- <http://www.isguc.org/sait1.htm> (Erişim: 02/10/2002)
- <http://www.mugla.smmmo.org.tr/yayinlar/66.htm> (Erişim: 10/12/2002)
- ILDIR Ali, “Muhasebe Sürecini Etkileyen Faktörler”, <http://iktisat.uludag.edu.tr/dergi/1/ildir/ali.htm> (Erişim:12/11/2002)
- KABAKÇI Ali, TÜZÜN Ali Hikmet, “Finansal Kiralamanın Muhasebe ve Vergi Mevzuatı Yönünden Değerlendirilmesi”, D.E.Ü.İ.B.F. Dergisi, C.7,S.2,İzmir, 1992.
- KARAGÖZ Murat, “İmalat Sanayinde Teknolojik Öğrenme”, Gazi Üniv. İİBF Dergisi, 6/3, 2004, s.99.
- KARAKAYA Mevlüt, “Yeni Üretim Ortamlarında Ürün Maliyet Unsurlarının Bileşimi ve Teknoloji Muhasebesi”, **Muhasebe ve Bilim Dünyası Dergisi**, C.1, S.2, Ankara, 1999.
- KARCIOĞLU Reşat, **Stratejik Maliyet Yönetimi, Maliyet ve Yönetim Muhasebesinde Yeni Yaklaşımlar**, Aktif Yayınevi, Erzurum, 2000.
- KAYA Ergün, **Hava Alanlarında Fiyatlandırma Açısından Muhasebe Bilgi Sistemi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları No:1204, İİBF Yayın No: 10, Eskişehir, 2000.

- KÜÇÜKSAVAŞ Nihat, **Genel Muhasebe**, 6.Baskı, Beta, İstanbul,1997.
- MASCA Mahmut, “Küreselleşmenin Ekonomik Yönden Analizi”, **Yönetim ve Ekonomi**, Sayı:4, Manisa, 1998.
- ÖZKOL A.Erdal, “Çevre Muhasebesi”, **D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi**, c.13, s.1, İzmir, 1998.
- ROMNEY Marshall B. STEINBART Paul John, **Accounting Information Systems**, Eight Edition, Prentice Hall. New Jersey, 2000.
- SARITAŞ Hakan, AYGÖREN Hakan, “Bilgi Teknolojilerine Yatırım Yapan İşletmeler İçin Risk Sermayesi Yatırım Ortaklıkları Uygun Finansman Aracı mıdır?”, **Bilgi Teknolojileri Kongresi Bildiri Özetleri**, Denizli, Mayıs 2002, s.123
- SEVİM Şerafettin, **Muhasebe Bilgi Sistemi ve Muhasebe Bilgi Sisteminde Bilgi Teknolojilerinin Kullanım Düzeyine Yönelik Bir Saha Çalışması**, Kütahya, 2001.
- ŞAMILOĞLU Famil, “Performans Ölçmede Ekonomik Katma Değer ve Piyasa Katma Değeri Literatür İncelemesi”, **Journal of Faculty of Business**, Vol:4, No:2, 2003.
- ŞAMILOĞLU Famil, UYGUN Mutlu, “KOBİ’lerde Teknoloji Finansmanı ve Risk Sermayesi ve Üzerine Konya İline Bir Aritırma”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, s.15, İstanbul 2002.
- TEKER Suat, “İşletmecilik Eğitiminde Dünya Standartlarına Ulaşılması”, **6. Ulusal İşletmecilik Kongresi Bildiri Kitabı**, Akdeniz Üniversitesi İİBF, Antalya, 1998.
- TUTAR Hasan, **Kriz ve Stres Ortamında Yönetim**, Hayat Yayınları, İstanbul, 2001.
- TÜRK Zeynep, ÖZULUCAN Abitter, “Tam Zamanında Üretim Ortamında Yönetim Muhasebesinin Değişmesi Gereği”, <http://iktisat.uludag.edu.tr/dergi/11/04-zeynep/04-zeynep.htm> (Erişim: 03/10/2002)
- ÜZÜN Cengiz, **Stratejik Yönetim ve Halkla İlişkiler**, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir 2000.

- YILMAZ Hüseyin, “Globalleşmenin Getirdiği Uluslar arası Muhasebe Sorunları ve Uluslar arası Muhasebede Yeni Boyutlar”, **Yönetim ve Ekonomi**, Sayı:4, Manisa, 1998.